

ROLUL SERVICIULUI DE ASISTENȚĂ PARENTALĂ PROFESIONISTĂ ÎN ASIGURAREA UNUI MEDIU FAMILIAL FAVORABIL DEZVOLTĂRII COPIILOR

THE ROLE OF PROFESSIONAL PARENTAL CARE SERVICE IN ENSURING A FAMILY ENVIRONMENT FAVORABLE TO CHILDREN'S DEVELOPMENT

CZU: 364.044.24:316.344.7-053.2

<https://doi.org/10.59295/spd2025s.102>

Stela MILICENCO

ORCID: 0000-0001-6996-1182

E-mail: stela.milicenco@usm.md

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Svetlana MELNIC

ORCID: 0009-0003-6285-3711

E-mail: svetlana.melnic@usm.md

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The article analyzes the role of the professional parental care service in ensuring the well-being of children in risk situations in Ungheni district, emphasizing the institutionalized mechanisms of intervention. The article presents the legal acts that promote the service's regulatory norms, as well as the results of empirical research conducted through sociological interviews with different categories of organizers and beneficiaries of the service. The article contributes to the analysis of the factors that influence the success of professional parental care services and to the identification of aspects that can be created to more effectively support children and families in risk situations.*

Keywords: *professional parental care, family placement, long-term placement, short-term placement, emergency placement, service provider, social service, beneficiary, substitute family.*

INTRODUCERE

Obiectivul sistemului de asistență socială este de a-i sprijini pe cei aflați în dificultate să obțină condițiile necesare unei vieți decente, ajutându-i totodată să-și dezvolte propriile abilități pentru o funcționare socială corespunzătoare. Ajutorul se oferă pentru perioada de timp în care persoanele în situații de risc își pot identifica resursele sociale și economice necesare de a putea duce o viață autosuficientă. În situația unor categorii de beneficiari (*copiii care trăiesc într-un mediu familial advers, copiii instituționalizați, minorii cu comportament deviant, tinerii neintegrați și cei care au părăsit sistemul instituțiilor rezidențiale, persoanele cu dizabilități, persoanele vârstnice neajutorate etc.*) sistemul de asistență socială contribuie, prin serviciile sale specifice, la diminuarea

dificultăților, la integrarea acestora în comunitate, precum și la recăpătarea propriei autonomii.

În context istoric, primele încercări de a ajuta persoanele în situații de risc prin acțiuni de caritate pot fi considerate, de fapt, drept forme primare ale asistenței sociale, acestea fiind desfășurate de instituții religioase și fiind legate de ocrotirea copiilor orfani, a persoanelor sărace, vădușnicilor, văduvelor etc. Merită a fi menționată Legea intitulată sugestiv „*Elisabethan Poor Law*”, aprobată la începutul secolului al XVII-lea în Anglia, care poate fi considerată ca debut instituțional al asistenței sociale. Legea stabilea responsabilitatea parohiilor - în calitate de cele mai mici unități administrative - de a ține la evidență săracii, orfanii, vădușele, persoanele cu dizabilități și de a avea grijă de aceștia. În Lege găsim și o clasificare a persoanelor sărace în câteva categorii, clauze aparte erau destinate procesului de organizare a uceniciei pentru copiii din familii sărace cu vârste cuprinse între 12 și 18 ani pentru a-i învăța o meserie [1, p.126-127]. Ulterior în secolul al XIX-lea, în Marea Britanie, Franța, Germania, SUA apar primele sisteme de asistență socială socială, însă doar de la începutul secolului al XX-lea se poate vorbi despre o dezvoltare a modelelor de intervenție specializată, care au evoluat dintr-o dublă perspectivă:

- *a metodologiei de lucru*, presupunând tranziția de la asistarea cu mijloace clasice a persoanelor în situații de risc - la asistența grupurilor cu risc de marginalizare și comunităților aflate în criză;
- *a dezvoltării abordării centrate pe drepturile omului* prin activități de identificare a unor soluții corespunzătoare de integrare socială într-un mod normal de viață.

Dat fiind că *copiii în situații de risc* reprezintă o categorie socială afectată de diverși factori care le pot compromite bunăstarea, este important să fie analizate soluțiile de intervenție specializată. În conformitate cu datele Ministerului Muncii și Protecției Sociale, în anul 2024 la evidență erau circa 7,9 mii copii aflați în situații de risc, 80% dintre aceștia fiind din mediul rural. Dezagregarea pe grupe de vârstă denotă că 11,5% aveau vârsta de 0-2 ani, fiecare al patrulea copil (24,6%) avea vârsta de 3-6 ani, 52,8% aveau vârsta de 7-15 ani și 11,1% - vârsta de 16-17 ani. Din numărul copiilor aflați în situații de risc, 272 copii erau copii cu dizabilități. Din totalul copiilor în situații de risc, 7,3 mii copii au fost din categoria copiilor neglijanți, 324 copii au fost supuși violenței, 120 copii aveau părinții/unicul părinte decedat, 34 copii aveau ambii părinți/unicul părinte care refuză să-și exercite obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copilului, iar restul copiilor (162 copii) aflându-se în alte situații, precum: lipsirea de îngrijire și supraveghere din partea părinților din cauza absenței acestora la domiciliu din motive necunoscute, copii care trăiesc în stradă, au fugit de acasă sau au fost alungați, copii abandonanți de părinți, copii victime ale infracțiunilor și copii în cazul cărora în privința părinților/unicului părinte a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară etc. [2].

Este important să menționăm, că un copil aflat în situație de risc este identificat pe baza unei evaluări complexe care atestă existența uneia sau a mai multor situații prevăzute în **Legea nr.140 din 14.06.2013 Privind protecția specială a copiilor aflați**

în situație de risc și a copiilor separați de părinți, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.167-172 din 02.08.2013. Astfel, conform art.8 al legii, categoriile de copii aflați în situație de risc sunt următoarele: copiii supuși violenței; neglijanți; copiii care practică vagabondajul, cerșitul, prostituția; copiii lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților din cauza absenței acestora de la domiciliu din motive necunoscute; părinții copiilor au decedat; copiii care trăiesc în stradă, au fugit ori au fost alungați de acasă; părinții copiilor refuză să-și exercite obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copilului; copiii abandonanți de părinți; în privința unuia dintre părinții copilului este instituită o măsură de ocrotire judiciară; copiii victime ale infracțiunilor; copiii expuși riscului de a comite infracțiuni sau se află în conflict cu legea; copiii străini sau apatrizi care au intrat pe teritoriul Republicii Moldova fără a fi însoțiți de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru ei prin lege sau au fost lăsați pe teritoriul Republicii Moldova fără un act juridic (*categoria respectivă a fost recent inclusă în Lege și a intrat în vigoare la 16.01.25*) [3].

Sistemele moderne de asistență socială a copiilor în situații de risc au evoluat spre modele fundamentate pe respectarea drepturilor copilului, fiind reglementate diverse modele de servicii sociale pentru copil și familie, precum și servicii sociale de îngrijire alternativă. Unul dintre aceste servicii este *Asistența parentală profesionistă* (APP), care reprezintă *un serviciu social specializat, oferind copiilor îngrijire familială substitutivă în familia unui asistent parental profesionist*. Necesitatea de dezvoltare a serviciului respectiv este stipulată și în documente strategice, printre care vom menționa *Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026* și *Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia*. În Obiectivul specific 3.1. se specifică expres necesitatea de „Consolidare a capacităților părinților și familiilor pentru creșterea și îngrijirea copilului, astfel încât accesul la *servicii și programe de educație parentală acreditate să fie asigurat pentru cel puțin 500 de beneficiari până în anul 2026*”. În aceeași ordine de idei, Obiectivul specific 3.3. stipulează dezideratul de „*Consolidare a serviciilor de îngrijire alternativă de tip familial și asigurare a disponibilității și accesibilității acestora pentru fiecare copil, la necesitate, în vederea asigurării unui volum al cheltuielilor alocate în bugetele locale pentru serviciile de îngrijire alternativă de tip familial de 170 mil. lei în 2026 față de 85 mil. lei în 2020 și a creșterii ponderii copiilor în servicii de plasament de tip familial de la 83,4% la 95% în aceeași perioadă*”[4].

Conform informațiile MMPS în anul 2024 în Republica Moldova erau angajați 398 de asistenți parentali profesioniști, care aveau în grija lor 785 de copii. Dintre aceștia, cei mai mulți (667 de copii) erau plasați în familii din mediul rural, iar 118 locuiau în mediul urban.

MATERIAL ȘI METODĂ

Articolul a fost realizat prin aplicarea metodei de documentare, fiind supuse analizei publicațiile cercetătorilor care au contribuții teoretice și aplicative în domeniu. Ne-am propus *să analizăm particularitățile serviciului de APP prin evidențierea rolului serviciului în asigurarea unui mediu familial*, realizând studiul în cadrul unei localități

concrete - raionul Ungheni. În acest scop am aplicat metoda *interviului semistructurat* cu asistenții sociali responsabili de copiii din cadrul Serviciului APP, cu șefii serviciului APP, cu asistenții parentali profesioniști și cu copii beneficiari a serviciului, am *analizat informațiile statistice și legislația* respectivă.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În Republica Moldova, serviciul de APP are ca scop principal de a oferi copilului îngrijire într-un mediu familial substitutiv pentru o perioadă determinată de timp, asigurarea unui mediu familial stabil și sănătos pentru copiii aflați în dificultate prin intermediul unor persoane speciale pregătite - asistenții parentali profesioniști. Conform ***Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de APP și a standardelor minime de calitate*** [5], asistentul parental profesionist este un specialist care preia responsabilitatea de a îngriji copilul, având în vedere atât nevoile sale fizice, cât și cele emoționale. Scopul serviciului este de a oferi copilului îngrijire într-un mediu familial substitutiv pentru o perioadă determinată de timp, totodată, pornind de la acest scopul, mai adăugăm și alte obiective pe care le promovează serviciul: *protecția și bunăstarea copilului; reintegrarea în familie, dacă e posibil; prevenirea instituționalizării; promovarea dezvoltării sănătoase a copilului.*

În conformitate cu stipulările Regulamentului-cadru, pot fi implementate câteva tipuri de plasament, respectiv:

- *plasament de urgență* - plasamentul în familia asistentului parental profesionist a copilului a cărui viață sau sănătate se află în pericol iminent, indiferent de mediul în care acesta se află, pentru o perioadă de până la 72 de ore, care poate fi extins, însă nu trebuie să depășească 45 de zile. Pentru raionul Ungheni este cea mai răspândită formă de plasament („*Deși cu familia biologică, care beneficiază de serviciul sprijin familial sunt implementate acțiuni de menținere a copiilor în familie, apar situații în care copiii sunt expuși unui risc iminent de neglijență sau abuz, ceea ce justifică un plasament de urgență*” (Specialist_1));
- *plasament de scurtă durată* - plasamentul planificat al copilului în familia asistentului parental profesionist pentru o perioadă determinată de timp, dar nu mai mult de 12 luni, în perspectiva (re)integrării copilului în familia biologică sau extinsă sau în perspectiva adopției acestuia;
- *plasament de lungă durată* - plasamentul planificat în familia asistentului parental profesionist pentru o perioadă care poate dura de la 1 an până la atingerea de către copil a vârstei de 18 ani, iar în cazul în care acesta își continuă studiile în liceu, până la finalizarea studiilor liceale, dacă nu este posibilă (re)integrarea copilului în familia biologică sau extinsă și dacă APP reprezintă cea mai adecvată formă de protecție pe termen lung, ținând cont de necesitățile de asistență și dezvoltare ale copilului, precum și de perspectiva integrării sociale ulterioare a acestuia;

- *plasament de răgaz* - plasamentul copilului în familia asistentului parental profesionist pentru o perioadă care nu va depăși cumulativ 45 de zile calendaristice pe an, pentru a oferi părinților sau persoanelor în îngrijirea cărora se află acesta posibilitatea de a se recupera [5].

În raionul Ungheni serviciul APP a fost lansat la începutul anului 2003, atunci existând doar 6 copii în familia a 3 asistenți parentali profesioniști. Actualmente în cadrul serviciului din Ungheni activează 2 șefi ai serviciului pentru 33 de asistenți parentali profesioniști, 4 asistenți sociali responsabili de serviciu. Analiza datelor statistice privind plasamentele în serviciul APP în Ungheni menționăm, că în anul 2020 au fost înregistrați 29 de copii noi în plasament, în anul 2021 - 30 copii, în anul 2022 - 55 copii, în anul 2023 - 43 copii, în anul 2024 - 38 copii, iar în primele 3 luni ale anului 2025 au fost deja plasați 19 copii. Distribuția pe grupe de vârstă denotă prevalența copiilor de 7-15 ani, numărul copiilor mici (0-6 ani) fiind relativ constant, dar modest. Explicația rezidă în faptul, că copiii cu vârsta de 7-15 ani sunt deja școlarizați și pot fi mai ușor integrați într-un mediu familial substituit, dar și asistenți parentali profesioniști au o experiență mai mare de lucru cu această categorie de vârstă.

Prestatorul de serviciu dispune de o procedura de evaluare a solicitantului la funcția de asistent parental profesionist. Recrutarea și evaluarea este efectuată de către managerul serviciului împreună cu psihologul, dar inițial prestatorul de serviciu oferă solicitantului la funcția de asistent parental profesionist informații cu privire la scopul, obiectivele și activitățile serviciului, procesul și criteriile de evaluare, calitățile personale și profesionale solicitate, precum și facilitățile disponibile, salarizarea, procedura de recurs, iar acesta, la rândul său, depune în scris la prestatorul de serviciu o cerere pentru solicitarea funcției de asistent parental profesionist. La fel, în mod obligatoriu, până la aprobare persoana care a depus cerere ca să fie angajat ca asistent parental profesionist urmează un curs de instruire cu durata de 50 de ore, care este organizat de către prestatorul de serviciu în baza curriculumului aprobat de MMPS, destul de apreciat de persoanele intervievate (*„După participarea la cursul de instruire am înțeles, că deși îmi părea că știu cum să am grijă de un copil, am aflat multe informații despre copiii neglijăți, problemele lor și cum se pot comporta, și folosesc cele învățate în lucru cu copii”* (APP_2)).

Activitatea persoanelor care au fost atestate în calitate de asistent parental profesionist se desfășoară în baza unui contract individual de muncă și a unei fișe de post. Comisia pentru protecția copilului în dificultate poate decide aprobarea, reprobarea sau suspendarea „*atestatului*” sau a actului confirmativ de asistent parental profesionist, în cazul în care nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de reglementările legale și de responsabilitățile asumate ca angajat (*„A fost o frică de la începutul învățării meseriei de APP, care deși este asemănătoare cu lucrul unui părinte, dar documentul care m-a admis ca angajat îl consider o mare realizare pentru mine, este o certificare a competențelor mele”* (APP_1)).

Totodată, prestatorul de serviciu este structura care asigură și evaluarea necesităților de asistență și dezvoltare a copilului care urmează să fie plasat în serviciu, implicând

asistentul social din serviciu, psihologul, specialistul în protecția drepturilor copilului, asistentul social comunitar, ș.a. Din afirmațiile unui copil intervievat: „... până sa am plecat sa trăiesc în familia X, am fost la o adunare, unde am fost ascultat și am povestit cum e la mine, ce vreau, am desenat, m-am jucat” (Beneficiar_APP_2). Etapa de evaluare este susținută și etapa de potrivire, care este considerată de specialiștii intervievați una dintre cele mai importante („Potrivirea teoretică în cadrul serviciului de APP reprezintă o etapă esențială în procesul de plasament, deoarece permite identificarea celei mai potrivite relaționări între copil și familia substitutivă” (Specialist_2)).

Un rol aparte îi revine asistentului social prin oferirea consilierii personalizate atât copilului, cât și asistentului parental profesionist și familiei acestuia, cu scopul de a asigura:

- *sprijinirea procesului de integrare a copilului în familia parentală profesionistă* („Primesc sprijin suficient din partea responsabililor serviciului APP, colaborez frecvent cu ei” (APP_3));
- *coordonează managementul de caz*: asistentul social este responsabil de gestionarea cazului copilului pe tot parcursul plasamentului, el asigură convocarea echipei multidisciplinare, revizuirea periodică a planului individual de asistență, luarea deciziilor în interesul superior al copilului, pregătirea pentru reintegrarea copilului în familie, adopție sau alte forme de protecție;
- *colaborează cu alte instituții și profesioniști*, cu școala, medicul de familie, psihologul, specialiștii din cadrul STAS, precum și cu instanțele de judecată, dacă este cazul;
- *menține legătura cu familia biologică, dacă este cazul*;
- *documentează și raportează* despre evoluția copilului, păstrează evidența completă a tuturor documentelor și informațiilor relevante privind copilul.

Analizând **provocările** cu care se confruntă asistentul social au fost identificate următoarele: volumul mare de cazuri gestionate; complexitatea problemelor psihonoționale ale copiilor; comportamentele deviante a unor copii; dificultăți în colaborarea cu familia biologică/extinsă, ș.a.

CONCLUZII

În concluzie menționăm, că copiii plasați în familiile de APP beneficiază, în mod evident, de relații afective stabile, de un climat emoțional favorabil și de un grad mai înalt de personalizare a îngrijirii („Mama (asistentul parental profesionist) mă ajută, se joacă cu mine, ne ducem împreună la cumpărături și alegem ce am nevoie, este bună” (Beneficiar_APP_2)). Plasamentul într-o familie de tip APP oferă copilului oportunitatea de a se simți parte a unui nucleu familial, ceea ce stimulează formarea atașamentului și dezvoltarea competențelor sociale.

În rezultatul cercetării propunem un șir de *recomandări* în vederea eficientizării funcționalității serviciului de APP, după cum urmează:

- formarea continuă a asistenților parentali profesioniști pentru a face față complexității tot mai mari a cazurilor de risc;
- consolidarea serviciilor de sprijin conexe, colaborarea intersectorială;
- desfășurarea unor campanii de informare publică și educație civică pentru reducerea stereotipurilor și discriminării față de copiii plasați în sistemul APP;
- acces la servicii de sprijin pentru asistenții parentali profesioniști prin crearea unor grupuri de suport emoțional și supervizare la nivel local, care să și să prevină epuizarea acestora.

REFERINȚE:

1. ZAMFIR, E. Asistența socială față în față cu societatea riscurilor din perspectiva politicilor sociale europene. În: Revista Calitatea vieții, București: ICCV, Vol.23, nr.2, 2012. Online ISSN 1844-5292.
2. BNS. Situația copiilor în Republica Moldova în anul 2024. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/situatia-copiilor-in-republica-moldova-in-anul-2024-9578_61802.html (Accesat la 19.06.2025).
3. Legea nr.140 din 14.06.2013 Privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.167-172 din 02.08.2013. Disponibilă: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146836&lang=ro# (Accesat la 18.06.2025).
4. Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia, aprobate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.347 din 01.06.2022 și publicate în Monitorul Oficial nr.194-200. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145280&lang=ro# (Accesat la 21.06.2025).
5. Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate, aprobate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.760 din 17.09.2014, publicat în Monitorul Oficial nr.282-289 din 26.09.2014. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142682&lang=ro# (Accesat la 22.06.2025).